

Най-важната информация за ДЗИ по БЕЛ

1.) Български език

- Текстът и социокултурният контекст
- Текстът в публичното общуване. Сфери на научната, медийната, гражданската, институционалната и художествената комуникация
- Тематично и смислово членене на текста. Извличане на информация от текста
- Функции на езиковите средства за изграждане на текста
- Отношения между езиковите единици от различните езикови равнища
- Задължителност и избор на структура и композиция на текста съобразно предмета на общуване и предназначението на текста
- Задължителност и избор на езикови средства съобразно условията на общуване в различни комуникативни ситуации
- Лексикална и граматична норма. Системни езикови правила
- Правописна и пунктуационна норма. Конвенционални езикови правила
- Създаване на аргументативен текст.

2.) Литература

2.1. Автори и произведения

- **Христо Ботев**

поезия: "Майце си", "Към брата си", "Елегия", "Борба", "До моето първо либе", "На прощаване", "Хаджи Димитър", "Моята молитва", "Обесването на Васил Левски"

- **Иван Вазов**

поезия: "Българският език", "Отечество любезно", "При Рилския манастир", "Елате ни вижте", "Линее нашто поколение", "Епопея на забравените"- "Левски", "Паисий", "Кочо", "Опълченците на Шипка"; разказът "Дядо Йоцо гледа"; повестта "Чичовци"; романът "Под игото"

- **Алеко Константинов**

фейлетонът "Разни хора, разни идеали"; книгата "Бай Ганьо"

- **Пенчо Славейков**

поезия: "Cis moll", "Ни лъх не дъхва над полени", "Спи езерото; белостволи буки", "Самотен гроб в самотен кът"; поемата "Ралица"

- **Пейо Яворов**

поезия: "Градушка", "Заточеници", "Ще бъдеш в бяло", "Две хубави очи", "Стон", "Две души", "Сенки", "Песента на човека", "Маска"

- **Елин Пелин**

разкази: "Ветрената мелница", "Косачи", "Задушница", "Мечтатели", "На оня свят", "Андрешко", "Чорба от гредовете на отец Никодим", "Занемелите камбани" повестта "Гераците"

- **Димчо Дебелянов**

поезия: "Черна песен", "Пловдив", "Да се завърнеш...", "Помниш ли, помниш ли...", "Спи градът", "Миг", "Един убит", "Сиротна песен", "Тиха победа"

- Христо Смирненски

поезия: "Да бъде ден!", "Ний", "Йохан", "Юноша", "Стария музикант", "Цветарка", "Зимни вечери"

- Гео Милев

поемата "Септември"

- Атанас Далчев

поезия: "Прозорец", "Болница", "Стаята", "Къщата", "Повест", "Книгите", "Камък", "Дяволско"

- Елисавета Багряна

поезия: "Кукувица", "Стихии", "Потомка", "Вечната"

- Йордан Йовков

разкази: "Песента на колелетата", "Последна радост", "Шибил", "През чумавото", "Индже", "Албена", "Другоселец", "Серафим"

- Никола Вапцаров

поезия: "Вяра", "Писмо" ("Ти помниш ли..."), "Песен за човека", "Сън", "История", "Завод", "Кино", "Прощално", "Борбата е безмилостно жестока..."

- Димитър Димов

романът "Тютюн"

- Димитър Талев

романът "Железният светилник".

2.2. Знания за строежа и функционирането на художествената творба

- Знания за строежа и функционирането на художествената творба
- Художествена условност (фолклор, литература)
- Особенности на условията изобразен свят (време и пространство, литературен герой, видове литературни герои, конфликт)
- Строеж на художествената творба (заглавие, мото, сюжет, фабула, композиция, елементи на композицията, основна идея)
- Комуникативен строеж на художествената творба (автор, читател, повествовател, лирически герой)
- Въздействие на художествената творба (типове отношения автор-герой и читател)
- Жанрова система на литературата (художествен жанр, епос, лирика, драма, роман, повест, разказ, фейлетон, сатира, ода, елегия, балада, сонет, лирическа миниатюра, поема, драма)
- Организация на художествената реч (проза, стих, стихова организация; тропи-метафора, метонимия, символ, алегория; фигури-сравнение, епитет, хипербола, литота, антитеза, оксиморон, парадокс, гротеска).

3.) Оценявани компетентности

3.1. Езикови компетентности:

- Умее да възприема смисли от текстове с различни съдържателни, функционални и езикови особености и да обработва получената информация в съответствие с поставената задача
- Умее да изгражда цялостен и завършен текст, който отговаря на изискванията за нормативна правилност и комуникативна целесъобразност
- Умее да подбира и да съчетава езикови средства, като се съобразява с предмета на общуване и с конкретната комуникативна задача
- Умее да подбира и да съчетава езикови средства със стилов белег, предпочитани при общуване в различни функционални сфери
- Владее и умее да прилага **лексикалната норма** на съвременния български книжовен език
- Владее и умее да прилага **граматичната норма** на съвременния български книжовен език
- Владее и умее да прилага **правописната норма** на съвременния български книжовен език
- Владее и умее да прилага **пунктуационната норма** на съвременния български книжовен език.

3.2. Литературни компетентности:

- Разбира условния характер на художествената литература
- Познава посочените автори и творби и свързаните с тях процеси в българската литературна история
- Притежава знания за строежа и функционирането на художествената творба
- Интерпретира художествения смисъл от конкретен литературен текст.

4.) Формат на изпита

Държавният зрелостен изпит включва 41 задачи:

4.1. 40 тестови задачи с максимален брой точки 70.

- задачи от затворен тип с четири възможни отговора, от които само един е верен
- задачи със свободен отговор.

4.2. Задача за създаване на аргументативен текст, свързан с художествена творба или с откъс от нея, с максимален брой точки 30.

Общият максимален брой точки е 100.

5.) Времетраене на изпита

Изпитът е с продължителност четири астрономически часа.

6.) Скала за оценяване

ОЦЕНКА	ТОЧКИ
СЛАБ 2	до 22,5 т. вкл.
СРЕДЕН 3 (3,00 - 3,49)	23 т. - 40,5 т. вкл.
ДОБЪР 4 (3,50 - 4,49)	41 т. - 58,5 т. вкл.
МНОГО ДОБЪР 5 (4,50 - 5,49)	59 т. - 76,5 т. вкл.
ОТЛИЧЕН (5,50 - 5,99)	77 т. - 94,5 т. вкл.
ОТЛИЧЕН 6	95 т. - 100 т. вкл.

За по-малко от 23 точки - Слаб 2

За поне 23 точки - както следва:

точки	Среден	точки	Добър	точки	Мн.добър	точки	Отличен	точки	Отличен
23	3.000	41	3.500	59	4.500	77	5.500	95	6
23.5	3.014	41.5	3.528	59.5	4.528	77.5	5.514	95.5	6
24	3.028	42	3.556	60	4.556	78	5.528	96	6
24.5	3.042	42.5	3.583	60.5	4.583	78.5	5.542	96.5	6
25	3.056	43	3.611	61	4.611	79	5.556	97	6
25.5	3.069	43.5	3.639	61.5	4.639	79.5	5.569	97.5	6
26	3.083	44	3.667	62	4.667	80	5.583	98	6
26.5	3.097	44.5	3.694	62.5	4.694	80.5	5.597	98.5	6
27	3.111	45	3.722	63	4.722	81	5.611	99	6
27.5	3.125	45.5	3.750	63.5	4.750	81.5	5.625	99.5	6
28	3.139	46	3.778	64	4.778	82	5.639	100	6
28.5	3.153	46.5	3.806	64.5	4.806	82.5	5.653		
29	3.167	47	3.833	65	4.833	83	5.667		
29.5	3.181	47.5	3.861	65.5	4.861	83.5	5.681		
30	3.194	48	3.889	66	4.889	84	5.694		
30.5	3.208	48.5	3.917	66.5	4.917	84.5	5.708		
31	3.222	49	3.944	67	4.944	85	5.722		
31.5	3.236	49.5	3.972	67.5	4.972	85.5	5.736		
32	3.250	50	4.000	68	5.000	86	5.750		
32.5	3.264	50.5	4.028	68.5	5.028	86.5	5.764		
33	3.278	51	4.056	69	5.056	87	5.778		
33.5	3.292	51.5	4.083	69.5	5.083	87.5	5.792		
34	3.306	52	4.111	70	5.111	88	5.806		
34.5	3.319	52.5	4.139	70.5	5.139	88.5	5.819		
35	3.333	53	4.167	71	5.167	89	5.833		
35.5	3.347	53.5	4.194	71.5	5.194	89.5	5.847		
36	3.361	54	4.222	72	5.222	90	5.861		
36.5	3.375	54.5	4.250	72.5	5.250	90.5	5.875		
37	3.389	55	4.278	73	5.278	91	5.889		
37.5	3.403	55.5	4.306	73.5	5.306	91.5	5.903		
38	3.417	56	4.333	74	5.333	92	5.917		
38.5	3.431	56.5	4.361	74.5	5.361	92.5	5.931		
39	3.444	57	4.389	75	5.389	93	5.944		
39.5	3.458	57.5	4.417	75.5	5.417	93.5	5.958		
40	3.472	58	4.444	76	5.444	94	5.972		
40.5	3.486	58.5	4.472	76.5	5.472	94.5	5.986		